

Sygn. akt IVUa 39/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Danuta Jarosz-Czarcińska (spr.)

Sędziowie SSO Magdalena Chudziak

SSO Joanna Janiszewska-Ziołek

Protokolant sekr.sądowy Dawid Sosnecki

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2013 r. w Toruniu

sprawy **K. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.**

o świadczenie rehabilitacyjne

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Rejonowego w Toruniu - IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 czerwca 2013 r. sygn. akt IV U 259/13

Oddala apelację

/-/SSO Joanna Janiszewska-Ziołek /-/SSO Danuta Jarosz-Czarcińska (spr.) /-/SSO Magdalena Chudziak

IV Ua 39/13

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Toruniu wyrokiem z dnia 24 czerwca 2013 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż K. M. jest zobowiązany do zwrotu kwoty 1.268,19 zł tytułem nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawca K. M. prowadził działalność gospodarczą w zakresie przewozu taksówką i z tego tytułu podlegała ubezpieczeniom społecznym.

W dniu 25 lipca 2011 r. wnioskodawca złożył do (...) Oddział w O. wniosek o ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Decyzją z 18 lipca 2012 r., po wyczerpaniu prawa do zasiłku chorobowego, (...) Oddział w T. przyznał wnioskodawcy prawo do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 sierpnia 2012 r. do 27 stycznia 2013 r. W uzasadnieniu decyzji wnioskodawca został pouczone, że prawo do świadczenia rehabilitacyjnego nie przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy.

W oświadczeniu z 14 sierpnia 2012 r. wnioskodawca wskazał, że aktualnie nie przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, lecz oczekuje na decyzje ZUS w tym przedmiocie.

Pismem z 25 września 2012 r. organ rentowy ponownie pouczył wnioskodawcę, że prawo do świadczenia rehabilitacyjnego nie przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy. Wskazano również, że w przypadku przyznania renty za okres, za który wypłacone zostało świadczenie rehabilitacyjne będzie ono uznane za nienależnie pobrane podlegające zwrotowi poprzez potrącenie z przyznanej renty.

Decyzją z 20 grudnia 2012 r. (...) Oddział w O. przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy za okres od 2 sierpnia 2011 r. (data zaprzestania pobierania zasiłku chorobowego) do 30 listopada 2014 r. w kwocie zaliczkowej. Decyzja ta wysłana do wnioskodawcy w dniu 3 stycznia 2013 r.

Z kolei w dniu 25 stycznia 2013 r. wydana została decyzja ostateczna. Wysłana ona została do wnioskodawcy w dniu 4 lutego 2013 r.

Świadczenie rehabilitacyjne było wnioskodawcy wypłacane w 6 transzach: 1.747,16 zł w dniu 24 sierpnia 2012 r., 1.690,80 zł w dniu 25 września 2012 r., 1.728,38 zł w dniu 26 października 2012 r., 1.409,10 zł w dniu 23 listopada 2012 r., 1.456,07 zł w dniu 27 grudnia 2012 r. i 1.268,19 zł w dniu 22 stycznia 2013 r.

Stan faktyczny w przedmiotowej sprawie był bezsporny. Ustalono go na podstawie dokumentów, których autentyczności i prawdziwości nie podważała żadna ze stron oraz przesłuchania wnioskodawcy – K. M..

Z punktu widzenia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy zasadnicze znaczenie miało ustalenie, w jakiej dacie wnioskodawca otrzymał decyzję (...) Oddział w O. o przyznaniu mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Kwestia ta budziła wątpliwości wobec braku zwrotnego potwierdzenia odbioru tej decyzji przez wnioskodawcę. Została ona bowiem doręczona listem zwykłym.

W swych zeznaniach wnioskodawca wskazywał, że prawdopodobnie decyzję otrzymał w okresie świąt Bożego Narodzenia w 2012 r., lecz nie był w stanie podać dokładnej daty. Z kolei (...) Oddział w T., na żądanie Sądu, udzielił informacji, że decyzja z 20 grudnia 2012 r. została wysłana do wnioskodawcy w dniu 3 stycznia 2013 r., a zatem musiała do niego dotrzeć kilka dni później. Ostatecznie Sąd ustalił, iż do doręczenia decyzji przedmiocie prawa do renty doszło kilka dni po 3 stycznia 2013 r. Pismo organu (...) Oddział w T. było w tym zakresie stanowcze i jednoznaczne. Mogło zatem stanowić podstawę ustaleń faktycznych.

Zaskarżona decyzja rozstrzygała o dwóch kwestiach: prawie do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 sierpnia 2012 r. do 27 stycznia 2013 r. oraz o zwrocie nienależnie wypłaconego za ten okres świadczenia w kwocie 9.299,70 zł.

W zakresie pierwszego zagadnienia nie budziło wątpliwości, iż odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie. Zgodnie z art. 18 ust. 7 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2010, nr 77, poz. 512; dalej jako ustawa zasiłkowa) świadczenie rehabilitacyjne nie przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego oraz do urlopu dla poratowania zdrowia, udzielonego na podstawie odrębnych przepisów.

Skoro decyzją z 20 grudnia 2012 r. (...) Oddział w O. przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy za okres od 2 sierpnia 2011 r. do 30 listopada 2014 r., to tym samym decyzja ta przesądziła o braku prawa po stronie wnioskodawcy do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 sierpnia 2012 r. do 27 stycznia 2013 r.

Ustalenie to nie przesądzało jednak rozstrzygnięcia drugiego ze wskazanych w decyzji zagadnień. W tym zakresie zasadnicze znaczenie miało zbadanie, czy w sprawie zostały wyczerpane przesłanki, o których mowa w art. 84 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.;

dalej jako ustawa systemowa). Zaznaczyć trzeba, że błędne było zapatrywanie organu rentowego, iż podstawą żądania zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń był art. 66 ust. 2 ustawy zasiłkowej. Przepis ten stanowi dosłownie: „Jeżeli świadczenie zostało pobrane nienależnie z winy ubezpieczonego lub wskutek okoliczności, o których mowa w art. 15-17 i art. 59 ust. 6 i 7, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych ubezpieczonemu zasiłków bieżących oraz z innych świadczeń z ubezpieczeń społecznych lub ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.” Jest to przepis, który reguluje przede wszystkim sposób egzekucji nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. Nie wynika z niego natomiast, że wypłacone tytułem zasiłku kwoty podlegają zwrotowi przez świadczeniobiorcę tylko wówczas, gdy świadczenie zostało pobrane nienależnie z winy ubezpieczonego, a zatem jeśli ubezpieczony winy nie ponosi, wykluczone jest domaganie się od niego zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń.

Powołany przepis (art. 66 ust. 2 ustawy zasiłkowej) nie stanowi regulacji szczególnej w stosunku do art. 84 ustawy systemowej, w tym zwłaszcza nie stanowi przepisu szczególnego w stosunku do art. 84 ust. 2 tej ustawy. Ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych stosuje się do wszystkich ubezpieczeń społecznych, w tym m.in. do ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa (art. 1 pkt 3 ustawy systemowej). Z art. 84 ust. 5 ustawy systemowej, zgodnie z którym przepisów ust. 2-4 i 8 nie stosuje się, jeżeli przepisy szczególne określające zasady przyznawania i wypłacania świadczeń stanowią inaczej, nie wynika, że art. 84 ust. 2 nie ma w ogóle zastosowania do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, w tym do zasiłków chorobowych. Kwestia zwrotu nienależnie pobranych zasiłków chorobowych nie może być rozważana w kategoriach „zasad przyznawania i wypłacania świadczeń”, o czym mowa w art. 84 ust. 5 ustawy systemowej. Żaden z przepisów ustawy zasiłkowej nie reguluje odmiennie niż art. 84 ust. 2 ustawy systemowej kwestii zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Inaczej mówiąc, art. 66 ust. 2 ustawy zasiłkowej nie reguluje odmiennie okoliczności przemawiających za uznaniem świadczenia za pobrane nienależnie niż czyni to art. 84 ust. 2 ustawy systemowej. Podsumowując ten wątek rozważań należy stanowczo stwierdzić, że art. 66 ust. 2 ustawy zasiłkowej nie stanowi przepisu szczególnego w stosunku do art. 84 ust. 2 ustawy systemowej – w tym znaczeniu, że wyłącza stosowanie tego ostatniego przepisu do nienależnie pobranych zasiłków chorobowych lub świadczenia rehabilitacyjnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2012 r., I UK 194/11, LEX nr 1227962).

Oznacza to, że w rozpoznawanej sprawie, dotyczącej zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego, mają w pełnym zakresie zastosowanie art. 84 ust. 1 i 2 ustawy systemowej.

W myśl tych przepisów osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczenia albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

W niniejszej sprawie zaistniał stan faktyczny polegający na tym, że wnioskodawcy z mocą wsteczną została przyznana renta z tytułu niezdolności do pracy. Okres objęty decyzją rentową przypadał również na okres, kiedy wnioskodawcy przysługiwało prawo do świadczenia rehabilitacyjnego. Dodać jeszcze należy, że część świadczenia rehabilitacyjnego została wypłacona w tym czasie, gdy wnioskodawca już wiedział, iż przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Ten układ okoliczności faktycznych tylko częściowo odpowiadał dyspozycji art. 84 ust. 2 ustawy systemowej. Schemat działania tego przepisu, w zakresie sytuacji analogicznych do tej, która zaistniała w niniejszej sprawie, zakłada, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do określonego świadczenia, a następnie zaistnieje okoliczność, w wyniku której traci do niego prawo (ewentualnie nadal je posiada, lecz w niższej wysokości). Nie skutkuje to jednak zaprzestaniem wypłaty świadczeń. Stają się one wówczas świadczeniem nienależnym, o ile ubezpieczony był pouczony o skutkach wystąpienia danej okoliczności. Wyraźnie zastrzec trzeba, że stan nienależności świadczenia dotyczy tylko tych świadczeń, które zostały wypłacone po jej wystąpieniu (ex post).

Organ rentowy próbuje zmodyfikować ów schemat, gdyż rozciąga pojęcie nienależności świadczenia także na okres, kiedy w świetle prawa było ono należne, lecz przestało nim być wskutek wystąpienia zdarzenia, które dokonuje

określony ustawowo układ warunków, od których zależy prawo do świadczenia (ex ante). Zdaniem Sądu, art. 84 ust. 2 ustawy systemowej działa tylko ex post, a ściśle rzecz ujmując od chwili powzięcia wiedzy przez ubezpieczonego wiedzy o zaistnieniu zdarzenia skutkującego odpadnięciem co najmniej jednej z przesłanek prawa do danego świadczenia. Do tego czasu nie można traktować wypłacanego świadczenia jako „świadczenia wypłaconego mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczenia”.

Przenosząc się na grunt niniejszej sprawy stwierdzić trzeba, że w okresie do czasu otrzymania decyzji rentowej wnioskodawca był osobą jedynie potencjalnie uprawnioną do renty z tytułu niezdolności do pracy, więc w tym czasie świadczenie rehabilitacyjne było świadczeniem należnym i w konsekwencji wnioskodawca miał prawo do jego pobierania. W myśl art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują ubezpieczonym - w przypadku spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z kolei z art. 100 ust. 1 tej ustawy prawo do świadczeń określonych w tym akcie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. W świetle art. 83 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej ustalenie prawa do świadczeń wymaga jednak deklaratywnej decyzji organu rentowego indywidualizującej to prawo, wydawanej - zgodnie z art. 116 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - na wniosek osoby zainteresowanej. Do czasu wydania decyzji, a ściśle rzecz ujmując jej doręczenia, wnioskodawcę nie można było zatem traktować jako osoby uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy w rozumieniu art. 18 ust. 7 ustawy zasiłkowej (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2010 r., I UK 41/10, OSNP 2011/23-24/308).

Bezspornie wnioskodawca został pouczone, iż w wypadku przyznania mu renty z tytułu niezdolności do pracy nie będzie mu przysługiwać prawo do świadczenia rehabilitacyjnego. Takie pouczenie zostało zamieszczone w decyzji z 18 lipca 2012 r., jak i w piśmie z 25 września 2012 r. Pouczenia te antycypowały jednak stan rzeczy, który dopiero w przyszłości mógł (choć nie musiał) wystąpić, albowiem w dacie ich dokonania wnioskodawcy nie przysługiwało prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, a jednocześnie nie było żadnych przeszkód do pobierania świadczenia rehabilitacyjnego. Wnioskodawca wprawdzie od lipca 2011 r. ubiegał się o rentę, lecz nadal toczyło się postępowanie administracyjne w tej sprawie.

W tym stanie rzeczy należało przyjąć, że wskazane pouczenia były w dacie ich dokonania w istocie bezprzedmiotowe, gdyż odnosiły się do sytuacji nieistniejącej. Nie zachodził bowiem wówczas stan rzeczy, według którego wnioskodawca uzyskuje świadczenia mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do nich. W świetle decyzji z 18 lipca 2012 r. wnioskodawca miał przecież bezspornie prawo do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 sierpnia 2012 r. do 27 stycznia 2013 r., a prawa tego nie eliminowało prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Poczynione pouczenia mogły się one niejako uaktywnić dopiero w chwili, gdy wnioskodawca dowiedział się, że przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Do tego czasu nie odnosiły się one, bowiem do sytuacji, w której się on znajdował.

Jak już wskazano, że w okresie kilku dni po 3 stycznia 2013 r. wnioskodawca dowiedział się, że została przyznana mu renta z tytułu niezdolności do pracy. Od tej chwili można dopiero twierdzić, że był osobą nieuprawnioną do świadczenia rehabilitacyjnego z uwagi na prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Jak wynikało z zestawienia na k. 23 akt po tej dacie, w dniu 22 stycznia 2013 r. wnioskodawcy została wypłacona tytułem świadczenia rehabilitacyjnego kwota 1.2688,19 zł. W ocenie Sądu, w tym zakresie było to świadczenie nienależne, gdyż wnioskodawca je pobrał mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczenia, o których mowa w art. 18 ust. 7 ustawy zasiłkowej. Wcześniej pobrane transze świadczenia rehabilitacyjnego, jak już wykazano, w dacie ich wypłaty nie podpadały pod dyspozycję tego przepisu, a zatem nie były świadczeniem nienależnym.

Wobec powyższego, Sąd zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż wnioskodawca jest zobowiązany do zwrotu świadczenia rehabilitacyjnego w kwocie 1.2688,19 Zł, zaś w pozostałym zakresie odwołanie oddalił.

Dlatego na mocy przepisu 477¹⁴ k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy, który zaskarżył go w części zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, tj. przepisu art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.) w związku z art. 18 ust. 7 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r., nr 77, poz. 512 ze zm.) poprzez uznanie, że wnioskodawca K. M. jest zobowiązany do zwrotu kwoty 1.268,19 zł tytułem zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Wobec powyższego organ rentowy wniósł o zmianę punktu I zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu swojego stanowiska apelujący powołał się na treść art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.). Organ rentowy – opierając się na poglądach doktryny prawa - podkreślił, że konstrukcja obowiązku zwrotu nienależnych świadczeń ubezpieczeniowych za warunek konieczny ustalenia obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia w drodze decyzji organu rentowego przyjmuje świadomość osoby, która świadczenie pobrała co do faktu, że zostało jej ono wypłacone bez podstawy prawnej i to w sytuacji gdy:

1. W dniu wydania decyzji spełnia warunki do ich pobierania, a później uprawnienia te utraciła;
2. Świadczenia były wypłacone osobie, która nie miała prawa do ich pobierania ani w dniu wydania decyzji, ani nie nabyła ich później.

Organ rentowy zauważył również, że zarówno w orzecznictwie sądów, jak i doktrynie podkreśla się, że zarzut pobrania nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego może być podniesiony tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej i tylko wówczas, gdy była o tym fakcie w sposób prawidłowy pouczona.

Z tego względu organ rentowy nie zgodził się ze stanowiskiem Sądu Rejonowego w Toruniu, iż dopiero od momentu doręczenia decyzji o przyznaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacone świadczenie rehabilitacyjne należy uznać za nienależnie pobrane. Zdaniem organu rentowego przyjęta przez Sąd I instancji wykładnia art. 84 powołanej powyżej ustawy nie uwzględnia tego, iż wnioskodawca miał świadomość pobrania świadczeń rehabilitacyjnych. Wnioskodawca został bowiem skutecznie pouczony, że świadczenie rehabilitacyjne zostało mu wypłacone bez podstawy prawnej mimo, iż w dniu wydania decyzji z dnia 18 lipca 2012 r. spełniał warunki do pobierania świadczenia, jednak – na skutek przyznania prawa do renty – uprawnienia te utracił. Przyznanie prawa do renty spowodowało bowiem zmianę sytuacji ubezpieczonego i musiało skutkować orzeczeniem o utracie prawa do świadczenia rehabilitacyjnego. Ponieważ organ rentowy od samego początku informował wnioskodawcę, że w momencie ustalenia uprawnień do renty wypłacone świadczenie rehabilitacyjne jako nienależne będzie podlegało zwrotowi to organ rentowy uczynił zadość dyspozycji określonej w treści art. 84 powołanej wyżej ustawy.

Wnioskodawca nie złożył odpowiedzi na apelację, a na rozprawie w dniu 28 października 2013 r. wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył co następuje

Apelacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. nie była zasadna i nie zasługiwała na uwzględnienie.

W myśl art. 378 § 1 k.p.c. Sąd II instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. O przedmiotowym zakresie kognicji sądu II instancji decydują zatem granice apelacji. Poprzez granice apelacji należy rozumieć granice wniosków i zarzutów apelacji; nie można tego pojęcia wiązać jedynie z zakresem zaskarżenia. Takie określenie granic apelacji znajduje uzasadnienie w treści art. 378 § 1 k.p.c., wyraźnie rozróżniającego granice apelacji (zdanie pierwsze) od granic zaskarżenia (zdanie drugie), mających węższy pojęciowo zakres (Mariusz P. Wójcik, Komentarz aktualizowany do art. 378 Kodeksu postępowania cywilnego, stan prawny na dzień 19 marca 2013 r. w SIP LEX; zob. także wyrok SN z dnia 22 stycznia 2002 r., V CKN 650/00, LEX nr 54335). W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że obowiązek rozpoznania sprawy w granicach

apelacji oznacza nie tylko zakaz wykraczania przez sąd drugiej instancji poza te granice, ale także nakaz rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków (zob. postanowienie SN z dnia 21 sierpnia 2003 r., III CKN 392/01, OSNC 2004, nr 10, poz. 161; wyrok SN z dnia 2 października 2009 r., II PK 97/09, LEX nr 559941).

W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy w punkcie I sentencji wyroku zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 28 lutego 2013 r. i ustalił, że K. M. jest zobowiązany do zwrotu kwoty 1.268,19 zł tytułem nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego. Organ rentowy zaskarżył wyrok w części, właśnie co do punktu I sentencji żądając jego zmiany poprzez oddalenie odwołania. Tym samym Sąd II instancji rozpoznając niniejszą apelację organu rentowego - będąc związany jej granicami - sprawę rozpoznał w granicach zaskarżonej części wyroku.

Tytułem wyjaśnienia wskazać należy, że zaskarżona decyzja z dnia 28 lutego 2013 r. zawierała dwa rozstrzygnięcia: pierwsze o utracie przez wnioskodawcę prawa do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 sierpnia 2012 r. do 27 stycznia 2013 r. i drugie o zwrocie nienależnie wypłaconego za ten okres świadczenia w kwocie 9.299,70 zł. Sąd Rejonowy oddalił odwołanie wnioskodawcy w punkcie II sentencji wyroku w zakresie pierwszego rozstrzygnięcia organu rentowego. Ta część wyroku Sądu I instancji nie została zaskarżona apelacją przez żadną ze stron procesu.

Przechodząc do merytorycznego rozpoznania środka odwoławczego stwierdzić należy, że stan faktyczny sprawy pozostawał poza sporem. Decyzją z dnia 18 lipca 2012 r., po wyczerpaniu prawa do zasiłku chorobowego, (...) Oddział w T. przyznał wnioskodawcy, na skutek jego wniosku z dnia 25 lipca 2011 r., prawo do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 sierpnia 2012 r. do 27 stycznia 2013 r. Natomiast decyzją z dnia 20 grudnia 2012 r. organ rentowy - (...) Oddział w O. przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy za okres od dnia 2 sierpnia 2011 r., tj., od daty zaprzestania pobierania zasiłku chorobowego do dnia 30 listopada 2014 r.

Zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Powołany przepis ust. 11 wskazuje, iż jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek za zwłokę. W ustępie 2 art. 84 powołanej ustawy wyjaśniono natomiast co uważa się za kwoty nienależnie pobranych świadczeń, a mianowicie:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Wykładnia tego przepisu – wbrew twierdzeniom apelującego – przeprowadzona

została w sposób prawidłowy i nie budzący wątpliwości. Apelacja nie była zasadna

bowiem faktem jest, że wnioskodawca pobierał świadczenie rehabilitacyjne, ale jednocześnie w dniu 25 lipca 2011 r. złożył wniosek o przyznanie mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Prawo do renty wnioskodawcy zostało przyznane dopiero na mocy decyzji z dnia 20 grudnia 2012 r. i to z datą wsteczną od 2 sierpnia 2011 r. W oświadczeniu, które (...) Oddział w T. przesłał wnioskodawcy wskazał on, że toczy się postępowanie o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy i że o nią się ubiega („oczekuję na decyzję z ZUS O.” k. 3 akt zasiłkowych). Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. przyznając ubezpieczonemu prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od wyczerpania zasiłku chorobowego, tj. od dnia 2 sierpnia 2011 r. błędnie postąpił, gdyż powinien przyznać prawo do tej renty od dnia zakończenia pobierania świadczenia rehabilitacyjnego, tj. od dnia 28 stycznia 2013 r. Stosownie bowiem z art. 100 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r.,

nr 153, poz. 1227) jeżeli ubezpieczony pobiera zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne lub wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy wypłacane na podstawie przepisów Kodeksu pracy, m.in. prawo renty z tytułu niezdolności do pracy powstaje z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku, świadczenia lub wynagrodzenia. Organ rentowy przyznając wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy dokonał naruszenia tego przepisu. Decyzja o przyznaniu renty została wysłana wnioskodawcy w dniu 3 stycznia 2013 r. (k. 16 akt sądowych) i po tej dacie ubezpieczony ją odebrał. Zatem dopiero ta decyzja informowała wnioskodawcę o przyznaniu tej renty. Po tej dacie w dniu 22 stycznia 2013 r. pobrał świadczenie rehabilitacyjne w wysokości 1.268,19 zł (k. 23). Wobec tego za ten okres wnioskodawca pobrał świadczenie rehabilitacyjne wiedząc, że przysługuje mu prawo do renty.

Sąd Okręgowy podziela zapatrywania Sądu Rejonowego, że wnioskodawca pobrał nienależne świadczenie tylko za miesiąc styczeń 2013 r. w podanej powyżej kwocie, gdyż co do wcześniejszego okresu nie wprowadził organu rentowego świadomie w błąd w rozumieniu cytowanego już art. 84 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ani nie uzyskał świadczenia w taki sposób, aby je wyłudzić.

Słusznie zauważył Sąd I instancji, że wskazany przepis działa tylko ex post, a ściśle rzecz ujmując od chwili powzięcia wiedzy przez wnioskodawcę o zaistnieniu zdarzenia skutkującego odpadnięciem co najmniej jednej z przesłanek prawa do danego świadczenia. Do tego czasu nie można wypłaconego świadczenia uznać jako świadczenia wypłaconego mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczenia. W przedmiotowej sprawie natomiast organ rentowy usiłował rozciągnąć nienależne świadczenie do świadczenia rehabilitacyjnego wypłaconego wnioskodawcy, kiedy w świetle prawa było ono należne, gdyż zostało przyznane ważną, ostateczną i prawomocną decyzją z dnia 18 lipca 2012 r., lecz przestało nim być wskutek wystąpienia zdarzenia, które powoduje wystąpienie braku wszystkich ustawowych warunków, od których zależy prawo do tego świadczenia – co w niniejszej sprawie sprowadza się do przyznania prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Dlatego też zdaniem Sądu Okręgowego jeżeli pobranie nienależnych świadczeń spowodowane było błędem organu rentowego, bez świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd przez ubezpieczonego, to nie może ów organ wydać decyzji zobowiązującej do zwrotu pobranych świadczeń (por. wyrok SA w Katowicach z dnia 6 grudnia 2001 r., III AUa 768/01, Pr.Pracy 2003/2/40, LEX nr 74577).

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że jest bezspornym jest pouczenie wnioskodawcy, że w przypadku przyznania mu renty z tytułu niezdolności do pracy nie będzie mu przysługiwać prawo do świadczenia rehabilitacyjnego. Pouczenie to jednak zostało zamieszczone przed wydaniem decyzji o prawie do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, tj. w decyzji iż dnia 18 lipca 2012 r. i w piśmie z dnia 25 września 2012 r. Jednakże nie zmienia to faktu, iż wnioskodawca miał skutecznie i zgodnie z prawem przyznane prawo do świadczenia rehabilitacyjnego na mocy decyzji z dnia 18 lipca 2012 r., a powyższe pouczenia miały charakter „abstrakcyjny”, dotyczyły sytuacji jeszcze nieistniejących, ewentualnego i jeszcze hipotetycznego przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wniosek K. M. o przyznanie renty z dnia 25 lipca 2011 r. był w toku rozpoznania w postępowaniu administracyjnym przez organ rentowy. Realność i skuteczność tych pouczeń miała zatem miejsce dopiero z chwilą dowiedzenia się przez wnioskodawcę o przyznaniu mu prawa do renty i nie mogła w żaden sposób posiadać skutków wstecznych, wpływających na pozbawienia go prawa do świadczenia rehabilitacyjnego. Dlatego również w ocenie Sądu Okręgowego dopiero po dniu 3 stycznia 2013 r. wnioskodawca był osobą nieuprawnioną do świadczenia rehabilitacyjnego z uwagi na prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, a zatem od momentu doręczenia mu decyzji ustalającej to prawo. Stanowisko to znajduje również oparcie w treści art. 18 ust. 7 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r., nr 77, poz. 512 ze zm.), zgodnie z którym świadczenie rehabilitacyjne nie przysługuje m.in. osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do prac (por. Agnieszka Rzetecka-Gil, Komentarz do art.18 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, stan prawny na dzień 15 kwietnia 2009 r. w SIP LEX).

Reasumując, z uwagi na poczynione wyżej rozważania Sąd Okręgowy uznał wyrok Sądu I instancji za słuszny i zgodny ze stanem prawnym. Prawdłowo ustalony stan faktyczny i trafna ocena materiału dowodowego skutkowałą właściwą interpretacją i zastosowaniem przepisów prawa materialnego w zakresie ustalenia obowiązku zwrotu

przez wnioskodawcę wyłącznie części świadczenia rehabilitacyjnego stanowiącego nienależnie pobrane świadczenie, zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przeciwna argumentacja apelującego organu rentowego, pozostająca w sprzeczności z istotą obowiązującej w tym zakresie regulacji prawej, nie zasługiwała na uwzględnienie.

Apelacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych podlegała oddaleniu, o czym orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c.

/-/ SSO J. Janiszewska-Ziołek /-/ SSO D. Jarosz-Czarcińska /-/ SSO M. Chudziak